

Rim ali vzklad ni ne pri naših, ne pri srbskih narodnih pesmih dosledno rabljen. V starejih narodnih pesmih je več alliteracij, nego-li pravih rimov najti. Narod kot pesnik nikjer nalašč vzklada ne vpotrebljava, in le tam, kjer se ta tako rekoč sam od sebe poda in ponudi, kjer se mu tedaj z lepa zognoti ni mogoče, tam ga najdemo rabljenega. Za čistost vzklada narod slabo mara, večidel je tedaj zelo moten n. pr.

Prvi venec jesena (govori):
Mal' pri nas je veselja!
Tretji venec žalbeljna:
Pri nas je dost' žalega!

Drugi venec drobnih rož:
Mi le imamo v bogu trošt!
Na Krasu, kadar gredo procesije deža prositi, pa boje tako-le pojejo:

„Pisana palca, rdeči križ
Bog nam daj en pohleven dež“.

Ta nečistost vzklada, ki umetno pesem zelo grdi, v narodnih pesmih prav nič ne žali: da! nečisti vzklad je celo karakteristični kriterium narodne pesmi. Stari narodi: Hobejci, Grki in Rimljani vzklada niso poznali. In zato bi se izreči moglo, da so sploh ne vzkladne narodne pesmi stareje memo vzkladnih. Res je, vzklad ima neko moč v sebi, ali ne tolikanj na razum, kolikanj na uho delajočo. Nezmerno rabljen zablati rad in preide v nečimarno zvoniklanje. Prava poezija prav lahko brez vzklada izhaja.

Karakterističen je začetek naših narodnih pesmi. Vsaka tretja četvrta se gotovo z eno sledečih vrstic začenja:

Stoji stoji tam beli grad . . .	Stoji stoji tam turška vojska . . .
Stoji stoji tam cerkvice . . .	Leži leži tam poljece . . .
Stoji stoji tam lipica . . .	Rasti rasti rožmarin . . .
Stoji stoji tam tratica . . .	Raste raste viuska rozga . . .
Stoji stoji tam ravno polje . . .	Sijaj sijaj sončece . . .
Stoji stoji tam vrtec moj . . .	

Pa tudi s kakšnim vprašanjem — al redkeje — se rada pesem začenja.

(Dalje prihodnjic.)

Gospodarske stvari.

Vsak delavec naj misli na svoje delo.

V „Slov. Narodu“ štev. 43 in 44 sem čital popis: „Naša kmetijska šola“. Vse se mi je prav dobro dopadlo. Takih učivnic bi si morali po več krajih sami narediti, da brž vzdignemo vbogo slov. ljudstvo na višo narodno stopnjo izobražnosti in blagostana. Deležniki ali akcijonarji menda nebi pri takem podvzetju se slabe čutili — saj sčasoma ne, ako že prva leta zavoljo izvanrednih stroškov. —

Takih priložnosti je žalibože mnogo ne ponudbo. Zakaj dacije vedno rastejo, na dohodke pa se ne gleda, kako in odkod jih potegovati, ker se večkrat primeri, da se roba pod ceno prodati mora, če se kateri oderuh prikaže, naj se le silno potrebni denar dobi; prave barantije pa ni. Saj se le večidel iz drugih dežel razne robe uvaža. K temu še navadno naši ljudje premalo umijo vsakovrstne robe tako pridelovati, da bi jim čez ostajala in za prodaj pripravna bila: Bog hotel, da se sami borno preživiti zamorejo. — Pri tako žalostni prikazni, naj bi toraj dragi rodoljubi se po več krajih pogovorili, pravila zložili, po katerih bi se tu pa tam posestva po akcijah pokupila, zveden in pravičen oskrbnik postavil, in iz dotičnih krajev mladenči od 14. do 18. leta stari za 3 leta brezplačno itd. delansko podučevali v vsih predalih ali panogah umnega kmetovalstva. S tem si odgojimo bistri, iskreni narod slovenski, ki nam bo v čast in slavo, ter se nikoli podjarmiti dal ne bo, ker stoji na lastnih nogah.

Take učivnice kmetijske bi se naj naredile blizu Radgone, Ljutomera, Ormuža, Ptujja, st. Lenarta v slov. Gor. itd. Kder se razna roba pridelana lože in hitreje poproda; spsobni mladini pa se priložnost ponudi, da se v svoji okolici, v domačem kraju umnega kmetovanja nauči.

Posestva nakupiti ni težavno, ker jih je v vsakem kraju na izbero. Zakaj več je slabih gospodarjev, kakor umnih in skrbnih; nekteri pridejo silama na boben, nekteri pa sami radi. — Tako so meni znane kmetije, ki bi se za 3 do 4000 for. pokupile, in merijo 30 do 40 oral raznega zemljišča: vinogradov, gozdov, travnikov, njiv itd. ki bi se po tem lahko zložila, kder so razkosana. Mislim, kjer je 60 do 100 oral raznega zemljišča, ondi bi se taka kmetijska učivnica že vpeljati zamogla. —

Pa pred sem povedal, naj vsak delavec misli na svoje delo. Delansko se tega le po premišljevanju in v takih kmetijskih učivnicah nauči in privadi, kakošne so ravno omejenene, in se priporočajo naj bi se napravile po več krajih.

Ker pa še takih učivnic ni, in Bog ve, kdaj se bodo vresničile, bom toraj ob kratkem poskusil že znane reči ali opravila ponoviti, kako gre o njih misliti, ter se nadjam, če si naši delavci le te kratke opombe zapamtijo, in se po njih vadijo, bo saj začetek storjen.

Vsako delo, še tako majhno in malo pomenljivo, ima svoj vzrok, zakaj ali za česa voljo se mora opraviti; zakaj tako, pa ne drugače:

Celo luteran dr. Hufeland pravi: Zdravnik brez vere je grozovitnež, grozna zver (Ungeheuer). Vero mora vsak človek imeti, sicer je brez temelja. Berač prosi, in misli: inče ni daru ne dobi. Ti Boga moliš; spomni se: tudi ti si berač pred Njim in ne veš, kaj ti bo prihodnja ura dobrega ali slabega donesla — in ker veš, da ves blagoslov od zgoraj z nebes, od Boga prihaja, kterege ves svet v strah djati ne more: — zato, ko pametna stvar, Boga molí.

Jest greš, ko si lačen, piješ, ko si žejen. Ako pa več ješ in več piješ, kakor ti je treba, nisi na svoje delo mislil; toraj nespametno, grešno delal. Tako je tudi z drugimi nednostmi.

Hlapec, ki se je z gospodarjem pogodil, čedi konja, ga krmi in napaja v hlevu; misli: Ako bi konj prost bil, bi se ne ogrdil, ne oprasnatil. Tudi živeža in pijače bi si zdaj tu, zdaj tam dovolj poiskal, kakor se to o zverini ve. — Ker je tedaj človek konju prostost vzel, je tudi sveta dolžnost, da človek konju prijazno vstreže, ki mu delati pomaga. — Najeta dekla po pogodbi snaži kravo, ji polaga tečne krme in jo napaja v hlevu ali na vodo goni, da se sprehodi; naj misli: tudi meni ne bi dobro djalo, če bi me hudo imeli, slab in pičel živež dajali, in bi morala vedno v izbi sedeti, ležati ali stati. — Za to pa krava vse da, kar ima. — Človek je kravi prostost vzel, jo med 4 stene zaprl; jegova dolžnost je, ji tudi dostojno streči. Ako bi bila krava prosta, bi si sama živeža iskala, čvrsta in zdrava čutila, čist zrak imela, se ne ognjusila; tele bi jo sesalo, dokler bi hotelo in krava mleka imela.

(Dalje prihodnjic.)

Trganje trsovega listja.

Nahajajo se mnogi ljudje, ki trsu, ko začne grozdje mehko prihajati, marljivo listje odtrgujejo misleči, da po tem solnce zrelost grozdja bolj pospeša. Neki škusen vinorejec opominja gospodarje, naj tega ne bi dopuščali, ker s tim se grozdju samo kvar dela, ker se po tem naglo speče in se dalje razvijanje sokov vstavi.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

30. Za zdaj hočemo le o metalnem denaru kovini govoriti in o tem imamo obče pravilo da jegova zamenivna veljava je enaka stvari, za katero se zameni. S tim hočemo reči da kedar damo cvenk, srebro ali zlato za žito, meso ali železo, je ta denar sam po sebi ravno toliko vreden kakor so one stvari: t. j. pridelati za 5 gld. srebra ali cekin zlata, ravno toliko dela in truda pridzadene kakor teža železa, ki si ga kupimo za 5 gld. srebernih ali zlati cekin. Zamenjujemo tedaj le vedno delo za delo. Kdor po takem svoje pridelke za zlato in srebro zameni, zna da dobi za nje stvar, ktera ima v sebi ležečo ali pozitivno in naravno veljavo enako oni, za katero se je zamenila.

31. Ko je v vsaki družbi človeški treba zadanih zammemb, treba ji je tedaj tudi določene krožne veljave, ktera vendar nikdar ni tolika, kolika je zamenivna veljava vseh stvari, ker se te nikoli ne vse ob enem zameniti ne morejo, t. j. le mal del vsega premoženja sastaja v denaru. Pri tem pa, ko za zamembe treba le določene krožne veljave, se vendar more primeriti, da med tem ko povsodi drugod denar in zamembe v enem in istem ravnotežju ostanejo, se v kateri kraj več denara donese kakor se ga potrebuje za navadno zamenjivanje, ktero se ni pomnožilo; tukaj bi oni, ki denar obilen imajo jeden drugega preplačevali, cena bi denaru padala kakor drugim stvarern rasla. Ker bi v tem kraju denar naj nižje cene bil (t. j. vse drago), bi vsakdo se požuril ga za svoje izdelke in pridelke si zameniti; to vendar bi dolgo ne trajalo, ker brž bi se denar, ki ga je bilo po navadni razmeri odveč, porazdelil, in staro ravnotežje nastopilo. Nasprotno pa, ako se kde produkcija zlo pomnoži in in ž njo zamenjivanje rase, bi denar ki se je poprej rabil,